

IZVEŠTAJ O MEĐUNARODNIM VERSKIM SLOBODAMA 2013. ZA KOSOVO

Izvršni pregled

Ustav, ostali zakoni i praktične politike štite verske slobode i u praksi Vlada je generalno poštovala verske slobode. Verski lideri su naveli da je nepostojanje mehanizma koji omogućuje verskim grupama da se registruju i dobiju pravni status stvorilo mnogobrojne praktične probleme u obavljanju svakodnevnih aktivnosti. Zvaničnici Protestanske i Srpske pravoslavne crkve (SPC) su prijavili da su imali probleme sa opštinama u vezi sa imovinskim pravima i verskim korišćenjem imovine.

Bilo je izveštaja o društvenim zlostavljanjima ili diskriminaciji na osnovu verske pripadnosti, ubeđenja ili ispovedanja vere. Zvaničnici SPC su takođe povremeno prijavljivali incidente krađe i vandalizma uključujući skrnavljenje mnogobrojnih grobalja SPC u januaru. Posmatrači su primetili povećanu otvorenu antisemitsku retoriku i veću pažnju javnosti frakcijama unutar Islamske zajednice koja je promovisala manje tolerantne stavove koji nisu bili podudarni sa umerenijom i tolerantnjom prošlošću zemlje. Konzervativne muslimanske grupe su postale politički aktivnije, uključujući prvu otvorenu Islamističku političku partiju.

Predstavnici Ambasade SAD-a su se susreli sa političkim i verskim liderima kako bi pozvali na međuverski dijalog i podstakli rešavanje zabrinutosti verskih grupa. Zvaničnici Ambasade su takođe tražili primenu zakona koji ozakonjuju zaštitu SPC i podržali nastojanja da se reše imovinski sporovi između Manastira Visoki Dečani i lokalne administracije. Ambasada je finansirala programe očuvanja kulturnog nasleđa koji su se odnosili na obnavljanje i konzervaciju crkava i džamija širom zemlje.

deo I – Verska struktura stanovništva

Vlada SAD-a procenjuje da ukupan broj stanovnika iznosi 1.85 miliona (procena iz jula 2013.) Podaci lokalnog popisa stanovništva pokazuju da su 95.6 odsto stanovnika

Muslimani, 2.2 odsto Rimokatolici, a da su 1.4 odsto Srbi pravoslavci. Kategorije popisa stanovništva pod "ostalo," "nijednoj," ili "bez odgovora" čine manje od 1 odsto.

Najveće katoličke zajednice žive u Đakovici, Klini, Prizrenu, Janjevu i Prištini. Većina pripadnika SPC živi u srpskim etničkim mestima i enklavama. Manje populacije Protestanata žive u većini gradova sa najvećim brojem koji žive u Prištini. Jevrejska zajednica živi uglavnom u Prizrenu. Većina muslimanske populacije pripada Hanafi školi.

Vera i etnička pripadnost su često povezani. Kosovski Srbi generalno pripadaju SPC, dok većina verskih aktivnih građana albanskog porekla se verski opredeljuju kao Muslimani.

KOSOVO

Kritičari nacionalnog popisa stanovništva ukazuju na to da popis stanovništva ne uključuje stanovnike na severu i da time u znatno manjoj meri pokazuje koliko ima Kosovskih Srba koji pripadaju SPC. Anegdotske informacije takođe ukazuju na to da su popisivači tokom popisa stanovništva ponekad automatski obeležavali Islam kao versko opredeljenje popisivanih lica ili bez obzira na njihove usmene primedbe.

Deo II - Stanje vladinog poštovanja verskih sloboda

Pravni /politički okvir

Ustav, ostali zakoni i praktične politike generalno štite verske slobode. Zakon potvrđuje pravo slobode izražavanja, savesti i veroispovesti za sve građane bez obzira na njihova verska ubedjenja. Propisuje da su verske grupe odvojene od javnih institucija i propisuje jednaka prava za sve verske grupe. Propisuje da zemlja nema zvaničnu religiju i zabranjuje diskriminaciju na osnovu verske ili etničke pripadnosti. Ne postoje pravni mehanizmi za registraciju verskih grupa. Ustav propisuje Instituciju ombudsmana koja nadgleda verske slobode među ostalim ljudskim pravima.

Vlada propisuje zaštitne mehanizme za posebno zaštićene zone (PZZ) na osnovu verskog i kulturnog značaja ograničavajući aktivnosti u blizini koje mogu naneti štetu obližnjim mestima od izuzetnog istorijskog, kulturnog i prirodnog značaja. U skladu sa zakonom, Savet za sprovođenje i nadgledanje je odgovoran za rešavanje sporova koji se tiču PZZ i ostalih pitanja koja se odnose na versko i kulturno nasleđe. Savet u svom sastavu ima vladine subjekte, tri neutralna međunarodna aktera i Srpski institut za zaštitu kulturnog nasleđa.

Administrativna naredba koju je izdalo Ministarstvo obrazovanja, nauke i tehnologije 2010. забранјује ученикама основних и средњих школа да nose marame na školskoj imovini.

Vladine prakse

Vlasti nisu preduzele korake da osiguraju da opštine tretiraju verske organizacije jednakim pravim posebno u pogledu crkava i manastira.

Protestanti su tvrdili da postoji svojstvena i dugoročna institucionalna diskriminacija vlasti na lokalnom i centralnom nivou, uključujući i to da im nije dozvoljeno da naprave svoja vlastita groblja ili sagrade crkvu bilo gde u zemlji. Protestanti su naveli da su opštine redovno ignorisale njihove zahteve o dodeljivanju zemljišta za groblje što je dovelo da imami obavljuju sahrane za protestante na muslimanskim opštinskim grobljima. Naveli su da ovo čini povredu njihovih verskih prava i da predstavlja za njih nametanje druge verske tradicije.

KOSOVO

Predstavnici Mesijanske evangelističke crkve u Prištini su istakli da su opštinske vlasti odbile da izdaju građevinsku dozvolu za njihovu crkvu uprkos radovima crkve sa opštinskim inženjerima da osiguraju da su imovina i planovi u skladu sa pravnim zahtevima. Vlasti nisu rešile probleme tokom godine. Lideri Protestanata su odbacili planove za izgradnju groblja ili da izgrade crkvu u Dečanima nakon procene da nisu mogli da dobiju pravičan tretman od opštine.

Opštinske vlasti u Dečanima i predstavnici Agencije za privatizaciju na Kosovu podneli su žalbe na rešenje Specijalne komore pri Vrhovnom sudu iz 2012. u kojem Manastir Visoki Dečani zadržava pravno vlasništvo nad spornim zemljišnim parcelama. Tokom prvih četiri meseci u godini, lokalne grupe su se protivile mišljenju suda tako što su sporadično bile uključene u javne demonstracije u blizini manastira što je dovelo do toga da 8. februara bude privremeno zatvoren po prvi put u 13 godina.

Nacionalni političari su se 5. aprila uključili u povezanu skupštinsku debatu o imovini u javnom vlasništvu. Mnogobrojni međunarodni posmatrači su objavili izjave u kojima osuđuju „zapaljive“ debate i retoriku. Zvaničnici SPC su smatrali poljoprivredno zemljište od suštinske važnosti za samoodrživost manastira i buduću bezbednost. Sud do kraja godine nije doneo odluku na uložene žalbe.

Vlasti su dozvolile izgradnju džamija širom zemlje. Mediji su izvestili da se broj džamija uvećao na više od 800 od 670 u 1999. Opštinske vlasti u Prištini su 2012. dodelile parcelu od 90 jutara zemlje za nacionalnu džamiju Islamskoj zajednici Kosova (koja je poznata po albanskoj skraćenici BIK) koja predstavlja većinu Hanafi populacije i koja imenuje imame džamijama koje su smeštene širom zemlje. Izgradnja međutim nije počela do kraja godine.

Proces „razrešenja“ ili prenosa odgovornosti danonoćnog obezbeđenja verskih lokaliteta SPC sa NATO predvođenih mirovnih snaga (Kosovskih snaga , poznatih kao KFOR) na Kosovsku policiju (KP) se nastavio iako je SPC prigovarala na način na koji se KP ophodi prema posetiocima u nekim manastirima. Policija je preuzeila potpunu odgovornost za bezbednost Pećke patrijaršije, ostavljajući samo jedno mesto, Manastir Visoki Dečani pod zaštitom KFOR-a.

Kabinet premijera je u martu usmerio formiranje jedinice KP za Specijalizovanu zaštitu lokaliteta verske i kulturne baštine u čijem sastavu je 211 policajaca koji treba da pružaju 24- časovnu zaštitu na izabranim mestima širom zemlje.

Policija je do oktobra evidentirala 18 incidenata krađe i štete na objektima SPC, uglavnom krađe metalnih predmeta koji su kasnije prodavani kao otpad i štetu nanesenu grobljima. Vlasti su svake godine od 2007. evidentirale smanjenje u broju incidenata na lokalitetima SPC kada su evidentirali 90 incidenata. Zvaničnici SPC su

KOSOVO

prijavili da je policija odbacila ili ignorisala mnogobrojne incidente neznatnih ili manjih uznemiravanja manastira od strane komšija, posebno u slučaju Manastira Deviča u Drenici.

Verski lideri su naveli da je nepostojanje mehanizma za verske grupe da se registruju i dobiju pravni status stvorilo mnogobrojne praktične izazove. Iako su mnoge grupe pronašle alternativne načine, neki su prijavili poteškoće u registrovanju imovine i vozila, otvaranju bankovnih računa i plaćanju poreza na lične dohotke zaposlenih.

Državna komisija o verskim slobodama se sastala pet puta da bi sačinila preporuke o maramama i veronauci u školama u zemlji.

Islamska zajednica na Kosovu (BIK) je izvestila da javne škole nisu dozvolile nekim učenicama da prisustvuju časovima dok nose marame. Zvaničnici BIK-a su do oktobra evidentirali dva slučaja u kojima je devojčicama u Prištini zabranjen pristup javnim školama dok nose marame.

Institucija ombudsmana je primila jednu prijavu o školama koje su zabranjivale učenicama da prisustvuju časovima dok nose marame.

Vlada je preduzela mnogobrojne međuverske inicijative da unapredi versku toleranciju i poštovanje između verskih zajednica, počevši sa formiranjem veb portala „*Interfaith Kosovo*“ koji je podržalo Ministarstvo inostranih poslova i međunarodni partneri, uključujući Versku fondaciju Toni Bler. Veb stranica je promovisala bolji dijalog među verskim zajednicama, građanskim društvom i javnosti. Kao deo te inicijative, vlada je organizovala “Međuversku konferenciju u Peći,” koja je okupila verske lidere iz pet primarnih verskih grupa i međunarodnih međuverskih učesnika.

Vlada je po prvi put u maju bila domaćin događaja “Sedmica tolerancije” što je za vrhunac imalo da je vlada organizovala prvi međunarodni molitveni doručak sa značajnim regionalnim i međunarodnim prisustvom. Vlada je takođe otkrila spomen ploču u znak sećanja na smrt pripadnika jevrejske zajednice tokom Drugog svetskog rata i napominjući međuversku saradnju koja je sprečila veći broj žrtava.

U julu je bivši zvaničnik partije Pravda započeo prikupljanje potpisa za podnošenje amandmana koji bi uklonio upućivanja na sekularna iz ustava, izostavio priznanje jevrejske i protestantske zajednice, primorao državu da prizna autonomiju verskih grupa, tražio od države da sarađuje sa verskim zajednicama i dao verskim grupama status pravnih lica.

Deo III - Stanje društvenog poštovanja verskih sloboda

Bilo je izveštaja o društvenim zloupotrebljama ili diskriminaciji na osnovu verske pripadnosti, ubeđenja ili ispovedanja. Prisne veze između etničke i verske pripadnosti

KOSOVO

otežale su kategorisanje nekih incidenata kao posebno etničke ili verski motivisane. Lideri raznih verskih grupa su istakli da imaju generalno dobre odnose sa ostalima i da su učestvovali u mnogobrojnim međuverskim diskusijama i inicijativama.

Vandali su u januaru oskrnavili nadgrobne spomenike na grobljima SPC širom zemlje. Prvi incident se dogodio u Kosovom Polju gde je 56 nadgrobnih spomenika bilo oborenog. U periodu od 20-21. janura došlo je do skrnavljenja na mnogobrojnim grobljima kosovskih Srba širom zemlje uključujući Prizren, Klokot, Plemetinu, Suvo grlo i selo Miloševo. U Prištini je „Plisat“ fudbalski tim organizovao javne događaje tokom kojih su prisutni izgovarali nacionalističke sloganе i pevali uvredljive pesme uključujući „ mart će ponovo doći“ delom upućujući se na nemire 2004. koji su doveli do skrnavljenja i uništavanja 35 crkava SPC širom zemlje. Policija je uhapsila jednog Aškaliju u prvom incidentu i navela je da su njegovi motivi bili ekonomski prirode. Vladini zvaničnici su osudili skrnavljenja i posetili su pogodena mesta da pruže podršku. Vlada je 31. januara dodelila 97.000 evra (134.000 dolara) za popravljanje štete grobljima SPC. Policija je u opštini Vitina uhapsila petoro pojedinaca u vezi sa nanesenom štetom lokalnom groblju.

Studenti kosovski Albanci su 15. aprila verbalno uznemiravali monaha iz Srpskog pravoslavnog manastira u Zočištu Sv. Kozme i Damjana u opštini Orahovac.

Interne promene u Islamskoj zajednici Kosova(BIK) i javna percepcija nedoslednih politika i stavova prouzrokovala je da neki dovedu u pitanje umerenu organizacionu doktrinu.

Izbori u BIK- u su doveli su do javnih debata o transparentnosti organizacije. Skupština BIK-a je 21. avgusta razrešila Xhabir Hamitija sa pozicije predsednika nakon čega je organizacija učinila interne promene koje su dozvolile velikom muftiji Naimu Trnavi da se kandiduje za ranije zabranjeni treći mandat. Izveštaji medija su naveli da je ponovni izbor Ternave 30 . oktobra bio rezultat manipulacija organizacije i njenih opštinskih predstavnika. Policija je istražila nekoliko smrtnih pretnji koje je Hamiti primio tokom istog perioda, ali nije identifikovala osumnjičene u vezi sa tim pretnjama.

Imam Shefqet Krasniqi najveće džamije Islamske zajednice Kosova, Velike Džamije u Prištini optužio je katoličku zajednicu da mrzi muslimane, opisao je žene ponižavajućim jezikom i rekao je da je glasanje za određene političke partije „greh“ u svojim propovedima široko rasprostranjenim na internetu i u različitim medijskim pojavljivanjima.

U junu imam BIK-a Irfan Salihua u svom propovedanju je nazvao žene koje se ne protive seksualnim odnosima pre stupanja u brak kao " kurvama i droljama" što je dovelo do javnog protesta. Dok je Ali Vejza, viši imam Islamske zajednice na Kosovu u Prizrenu

KOSOVO

distancirao sebe od Salihovih komentara, prva otvorena islamistička partija u zemlji, Levizja Bashkohu ("Ujedinjeni islamski pokret," LISBA) i Ujedinjena omladinska grupa javno su podržali to. Viši vladini zvaničnici, uključujući poslaničku grupu žena, odbacili su komentare imama i zatražili su od BIK-a da sebe distancira od toga. Zvaničnice koje su otvoreno govorile protiv stavova imama su se susrele sa javnim kritikima i jezikom zastrašivanja. Predstavnici BIK-a su izvestili da je interni disciplinski odbor izrekao Salihu upozorenje zbog njegovog ponašanja. Imam Salihu je tokom godine nastavio da služi kao starešina Suzi Celebiu džamije u Prizrenu.

Posmatrači su primetili opšte uvećanu antisemitsku retoriku uglavnom preko interneta. Na veb stranici "TV Peace" glavni urednik Enis Rama je uputio mnogobrojne antisemitske izjave uključujući, "Da ne postoji drugo ljudsko biće, pleme, klan ili rasa koja je više devastirajuća, više zla ili koja pravi više problema od Jevreja." Pod nazivom, "Izraelci u Ministarstvu inostranih poslova" lokalne novine su u septembru napisale udarni članak koji je kritikovao ministra inostranih poslova što je zaposlio dva pojedinca koje su novine smatrале Jevrejima.

LISBA je 23. oktobra organizovala proteste ispred zgrade parlamenta kao podrška dozvoljavaljanju nošenja marama u javnim školama. Mnoge grupe su se proativile nakon što je predsednica dala komentar na televizijskom programu da nije predvidela promenu praktične politike. Jedna vebstranica ju je nazvala kao "jevrejski naimenovanog predsednika", a drugi su predložili da Alah treba "strog da kazni" 29 žena koje su se protivili menjanju ove politike.

Izveštaji medija su naveli da je džamija koja je sagrađena na zemlji u vlasništvu LISBA lidera Arsima Krasniqia služila kao centar za regrutovanje i tranzit za ekstremiste na njihovom putu da se bore u Siriju. Potpredsednik LISBA Fatos Rexhepi je u julu dao napomenu u vezi javnog emitera RTK govoreći da će se uvećati čast mladih ljudi koji se bore u Siriji. Izveštaji medija su u oktobru citirali anonimne bezbednosne izvore koji su procenjivali da su ekstremisti nadgledali 30 džamija u zemlji.

Islamska zajednica na Kosovu (BIK) je 13. novembra nakon visokoprofilisanog hapšenje šest pojedinaca koji su se sumnjičili za terorizam objavila izjavu pozivajući sve građane koji se bore u Siriji da se vrate govoreći da "sukob nema nikakve veze sa verskim načelima i da samo odugovlači vladu predsednika Asada i patnju sirijskog naroda." Policija je takođe optužila dvojicu pojedinaca za izvršenje napada 3. novembra na dva misionara u Prištini.

Deo IV - Praktična politika SAD-a

KOSOVO

Predstavnici Ambasade SAD-a i civilni i vojni zvaničnici Vlade SAD-a koji su bili u poseti su se susreli sa političkim i verskim liderima kako bi pozvali na versku toleranciju. Ambasadorka je bila domaćin iftaru i mnogobrojni pripadnici ambasade su učestvovali u međuverskim aktivnostima i terenskim aktivnostima informisanja s svim verskim zajednicama.

Zvaničnici ambasade su redovno razgovarali sa liderima zajednica, SPC, zajednicama Muslimana, Katolika, Protestanata i Jevrejske zajednice i promovisali su međuverski dijalog. Zvaničnici SAD-a su pozivali na dijalog između pripadnika SPC i etničkih Albanaca iz Vlade i građanskog društva. Ambasada je takođe podržala nastojanja da se reši spor oko zemljišta između Manastira Visoki Dečani i lokalnih grupa i razgovarala o imovinskim pitanjima verskih grupa sa vladinim zvaničnicima u najmanje četiri odvojene prilika.

Ambasada je finansirala projekte očuvanja i restauracije za mesta od kulturnog i verskog značaja širom zemlje, uključujući crkve u Velikoj Hoči i džamije u Prizrenu.